

Bokanmälan

Dyslexi – förbannelse eller möjlighet, del I och II (Ulla Föhrer och Eva Magnusson, Bibliotekstjänst förlag 2010)

”How many of you are dyslexics?” Frågan ställdes av min ungdoms ”Formel 1”-racerföraridol Jackie Stewart. De som fick frågan var ett par hundra av Europas främsta dyslexiforskare och –pedagoger som träffades på British Dyslexia Association’s (BDA) konferens i Warwick 2004. Jackie Stewart visade sig själv ha dyslexi, och dessutom vara hedersordförande i BDA.

Som svar på Jackie Stewarts fråga kom ett antal (men inte särskilt många) händer i luften. Han fortsatte sin dialog med auditoriet, och riktade sig till sina bröder och systrar i dyslexin ”Well, *you know...*, and to the rest of you I’d just like to say one thing – You don’t know anything!”

Salongen är alltså fylld av människor som med framgång ägnat en stor del av sitt yrkesliv åt dyslexifrågan. Ändå hade Jackie S fog för att säga “You don’t know anything. Ingen som inte upplevt dyslexi inifrån kan hävda tolkningsföreträdare framför en människa som självt upplevt problemet.

När det gäller andra funktionsnedsättningar är det oftast tydligt för omvärlden vem som har problemet och vem som inte har det. Så är det inte med dyslexi. De flesta – enligt uppskattningar nio av tio – som har dyslexi har det i hemlighet. Det går att dölja även allvarliga dyslexiproblem. Smarta kompensationsstrategier fungerar för många barn med dyslexi i de första årskursernas i skolan. När sen So- och No-ämnestexterna ställer övermäktiga krav fungerar inte de hemliga strategierna för de flesta av dem längre. No- och So-lärarna finner att de har ett antal elever som inte kan läsa och skriva. Samtidigt hävdar elevernas nybörjarlärare att alla elever i deras klasser alltid lärt sig läsa och skriva. Konflikt och missförstånd leder eleven med dyslexi in i ändå mer hemlighetsmakeri – och fortsatta läs-och skrivmisslyckanden.

Några av de ”smarta kompenserarna” lyckas överlista både skoltexterna och lärarna med exceptionella strategier och kompensatoriska förmågor. Genom hela skolsystemet. När de senare skall börja sin drömutbildning till läkare eller jurist i högskolan möter de texter och textmängder som de aldrig mött tidigare. Jag har själv i min korta karriär som dyslexikonsult i högskolan stött på ett antal förtvivlade studenter i detta predikament. Först efter tolv år i skolan blir det uppenbart för dem själva och deras närmaste omgivning hur svåra läs- och skrivproblem de har.

Denna ”osynlighetskaraktär” hos dyslexin leder ett antal lärare och skolledare till slutsatsen att dyslexi (nästan) inte existerar. Det stora antal vetenskapliga artiklar om dyslexi som publicerats de senaste trettio åren är inget argument för dem. Erfarna kollegers vittnesbörd imponerar inte på dem.

Ulla Föhrers och Eva Magnussons nyutkomna bok ”Dyslexi – förbannelse eller möjlighet” bidrar på ett verkningsfullt sätt till att avmystifiera dyslexi. De har intervjuat ett stort antal män och kvinnor, unga och äldre, med olika livskarriärer men med en gemensam utgångspunkt – de har dyslexi som de framgångsrikt hittat vägar att leva med och att kompensera. Här finns många med mycket läs- och skrivkrävande yrken - politiska sekreterare, ombudsmän, tekniker, författare och artister - som lyckats hitta vägar att fungera väl med sin dyslexi. Föhrer och Magnusson lyfter i sin bok fram ”de hemliga strategierna”, framgångar på olika arenor i livet, men även misslyckanden. Dyslexins sociala sidor som normalt inte syns vare sig i den vetenskapliga eller den pedagogiska litteraturen kommer till synes.

Som specialpedagog och lärarutbildare känner jag mig mycket tillfreds med att i livsberättelserna möta många lärare som spelat en avgörande positiv roll för sina elever med dyslexi. Samtidigt känner jag mig frustrerad över den onödiga brist på kunskap och förståelse som andra lärare visat.

Mer än i någon annan bok om dyslexi som jag läst (och jag har läst några!) illustreras här hur framgångsrika vardagsstrategier för att möta dyslexi ser ut.

Föhrers och Magnussons bok rekommenderas varmt till läsning, både för den som själv har dyslexi (finns även som DAISY-bok) och för dem som i olika roller möter barn, ungdomar och vuxna med dyslexi. Som lärarutbildare är jag angelägen om att boken snabbt kommer in på litteraturlistorna i de obligatoriska specialpedagogiska kurserna i lärarutbildningen. Dyslexi är inte bara en fråga för specialister.

Mats Myrberg, professor i specialpedagogik, Stockholms universitet